

Sankcja za wykonywanie czynności bankowych bez zezwolenia

*Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 10 marca 2017 r.
(III CZP 109/16)*

Sankcje cywilnoprawne związane z dokonaniem czynności bankowych, o których mowa w art. 5 p.b.¹, przez podmiot nieposiadający wymaganego przez prawo zezwolenia, określa art. 170 ust. 1 i 2 p.b.

KATARZYNA MARTOWŁOS

I. W prawie polskim co do zasady jedynie banki są uprawnione do przyjmowania i przechowywania depozytów oraz inwestowania ich na własne ryzyko w celu maksymalizacji zysku. Z art. 5 ust. 4 i 5 p.b. wynika zakaz wykonywania czynności bankowych przez inne jednostki organizacyjne, z wyjątkiem tych, które posiadają odpowiednie zezwolenie. Istotnym problemem są konsekwencje czynności bankowych dokonywanych przez podmioty nieposiadające takiego zezwolenia. Jest to niezwykle ważne zarówno z punktu widzenia tych podmiotów, jak i ich klientów.

Ocena działalności tzw. pseudobanków (parabanków) pod kątem sprzeczności z prawem ma charakter złożony. Otwartym zagadnieniem pozostaje kwestia sankcji prawnej przyjętej w art. 170 p.b., regulującym sankcję cywilną za dokonywanie czynności bankowych bez wymaganego zezwolenia.

Głosowana uchwała SN stanowi dobry grunt do analizy problematyki sankcji wskazanej w art. 170 ust. 1 i 2 p.b. W doktrynie i orzecznictwie rozważa się dwie przeciwstawne koncepcje. Pierwsza z nich stwierdza, że wykonywanie czynności bankowych bez zezwolenia jest dokonywaniem czynności prawnych sprzecznych z ustawą albo mających na celu obejście ustawy, które zgodnie z art. 58 § 1 k.c. są nieważne. Akcentuje się, że istnienie w prawie bankowym sankcji wyrażonej w art. 170 ust. 1 i 2 p.b. nie uchyla zastosowania art. 58 § 1 k.c. Druga, dominująca koncepcja, przyjęta już na tle ustawy – Prawo bankowe z 1989 r.², zakłada, że czynności bankowe wykonywane przez podmioty nieposiadające odpowiedniego zezwolenia nie są objęte sankcją nieważności z mocy prawa³, ponieważ sankcji w postaci

¹ Ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1988, ze zm.), dalej: „p.b.”.

² Ustawa z 31.01.1989 r. – Prawo bankowe (Dz.U. nr 4, poz. 21, ze zm.).

³ Uchwała SN z 20.02.1997 (III ZP 5/97), OSNAPiUS 1997, nr 14, poz. 246; podobnie wyrok SN z 25.04.1964 r. (III CO 12/64), OSN 1964, nr 12, poz. 244.